

นิพนธ์ต้นฉบับ

ความรู้ ทศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของ บุคลากรในโรงพยาบาล

ขวัญประภัสสร จันทร์บุปผ์

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทศนคติและความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะของบุคลากรในโรงพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศรีสะเกษ โรงพยาบาลยโสธร โรงพยาบาลอำนาจเจริญ อายุ 20 ปี ขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน โดยวิธีการสุ่มแบบสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามความรู้ 3) แบบสอบถามทศนคติ 4) แบบสอบถามความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ 5) ข้อคิดเห็นอื่นๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ พรรณนา และสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า (1) เพศหญิง ร้อยละ 81 อายุระหว่าง 31-40 ร้อยละ 41.1 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.1 อาชีพ รับราชการ ร้อยละ 66.1 เคยรับทราบเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ร้อยละ 89.6 ส่วนใหญ่รับทราบเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ จากรูปแบบสื่อโทรทัศน์ ละครสั้น ภาพยนตร์ ร้อยละ 66.1 (2) ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะอยู่ในระดับปานกลาง ($x = 4.45$, S.D. = 1.49) ทศนคติ ($x = 3.94$, S.D. = .37) และความเชื่ออยู่ในระดับมาก ($x = 3.93$, S.D. = .54) (3) ความรู้เรื่องมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทศนคติ และความเชื่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) ทศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเชื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับมาก ($r = .607$) ผลจากการศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการรับบริจาคอวัยวะและศักยภาพของ บุคลากรในโรงพยาบาล

คำสำคัญ: ความรู้, ทศนคติและความเชื่อ, การบริจาคอวัยวะ

Original Article

Knowledge, Attitude, and Belief toward Organ Donation of official working in hospital

Khwanprapat chanbunlawat

Faculty of Nursing, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Abstract

The propose of this descriptive research study were (1) to explore knowledge, attitude and belief toward organ donation (2) to study the relationship among knowledge, attitude and belief toward organ donation. The Sample of this stud consisted of 316 personnel in Sisaket, Yasothon and Amnatcharoen hospital. Data were collected using self-administered questionnaire from January–March 2016. The data were analysed by using descriptive statistics and Pearson's Product Moment Correlation.

The major findings were as follow: (1) most subjects (41.1 %) were aged from 31- 40 years, Buddhism 99.1%, government officer 66.1%, information receiving of organ donation from various media 89.6%, by television 66.1%. (2) The knowledge related to organ donation was at the moderate level ($x = 4.45$, S.D. = 1.49); meanwhile, the attitude and belief were at the moderate level ($x = 3.94$, S.D. = .37 and $x = 3.93$, S.D. = .54 respectively) (3) The factors significantly correlated to knowledge of organ donation at $p\text{-value} < .01$ were attitude ($r = .235$) and belief toward organ donation ($r = .279$). The factors significantly correlated to attitude toward organ donation at $p\text{-value} < .01$ were belief toward organ donation ($r = .607$) which highly correlated. The findings was database and used for the development of service for organ donation system and skills of health care providers.

Keywords: knowledge, attitude and belief, organ donation.

บทนำ

ภาวะเจ็บป่วยเป็นภาวะที่คุกคามชีวิต มนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ รวมถึง ครอบครัวด้วย หากการเจ็บป่วยทวีความรุนแรงขึ้น จะส่งผลให้อวัยวะใน ร่างกายในระบบต่างๆ ล้มเหลว โดยเฉพาะอวัยวะที่สำคัญ ของร่างกาย ได้แก่ หัวใจ ไต ตับ และปอด ซึ่งเป็นสาเหตุ สำคัญของการสูญเสียชีวิต ในปัจจุบันวิวัฒนาการทาง การแพทย์ที่เจริญก้าวหน้า และการพัฒนาระบบ การให้บริการสุขภาพ ช่วยให้การเข้าถึงบริการทาง สุขภาพสำหรับผู้ป่วยครอบคลุมมากขึ้น ผู้ป่วยมี โอกาสได้รับการรักษาด้วย เทคโนโลยีทาง การแพทย์ที่มีประสิทธิภาพช่วยให้สามารถ ผ่านพ้น ภาวะวิกฤตของชีวิตได้ และมีชีวิตที่ยืนยาวมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีผู้ป่วยกลุ่มโรคไตวายเรื้อรังระยะ สุดท้าย และผู้ป่วยระบบการท างานของตับ หัวใจ ปอด ล้มเหลว ระยะสุดท้ายที่การรักษาด้วยยาและ การใช้เทคโนโลยีทาง การแพทย์ต่างๆ อาจจะ สามารถช่วยประคับประคองได้ แต่การรักษาผู้ป่วย กลุ่มนี้ที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ การผ่าตัดปลูกถ่าย อวัยวะ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยกลับมาใช้ชีวิตได้อีกครั้ง ทำให้ผู้ป่วย และครอบครัวยังคงมีความหวังจากการ รักษา ดังจะเห็นได้จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของ สถิติในปี พ.ศ. 2558 จากข้อมูลรายงานประจำปี ของสภาการขาดไต พบว่ามี จำนวนผู้ป่วยที่ ลงทะเบียนรอรับบริจาคอวัยวะรายใหม่ เพิ่มขึ้น จำนวน 587 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคไต การปลูกถ่ายอวัยวะให้กับผู้ป่วยที่มีการทำงานของ อวัยวะสำคัญเหลวระยะสุดท้าย เป็นวิธีการรักษา อย่างหนึ่ง ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากใน ปัจจุบัน เนื่องจากภายหลังการรักษาผู้ป่วย สามารถกลับมาใช้ชีวิตที่ใกล้เคียงปกติได้อีกครั้ง สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการรักษาด้วย วิธีการผ่าตัด ปลูกถ่ายอวัยวะ คือ การได้มาของอวัยวะที่จะนำไป ปลูกถ่าย อวัยวะที่ได้รับบริจาคส่วนใหญ่มาจากผู้ที่มี ภาวะสมองตาย (Brain Death) จึงไม่สามารถ คาดเดาได้ว่า ผู้มีภาวะสมองตายและยินยอม

บริจาคอวัยวะจะเกิดขึ้นเวลาใด นอกจากนี้ผู้ที่มี ชีวิตก็สามารถบริจาคอวัยวะได้เช่นกัน คือการ บริจาคไตของตนเองให้กับญาติสายตรง ได้แก่ บิดา มารดา และบุตร เพื่อปลูกถ่ายไตในกรณีป่วยด้วย โรคไตวาย เรื้อรังระยะสุดท้าย

จากรายงานข้อมูลของศูนย์รับบริจาค อวัยวะ สภาการขาดไตไทยปี พ.ศ. 2558 มีผู้ลงทะเบียน รอปลูกถ่าย อวัยวะทั้งหมด จำนวน 5,018 ราย มี จำนวนผู้เสียชีวิต ระหว่างรออวัยวะ 111 ราย ในขณะที่มีผู้บริจาคสมองตาย จำนวน 206 ราย ซึ่ง สามารถนำอวัยวะไปผ่าตัดปลูกถ่าย ให้กับผู้ป่วย ได้ทั้งสิ้น 463 คน จากข้อมูลนี้จะเห็นว่ามี จำนวนผู้ รอปลูกถ่ายอวัยวะมากกว่าจำนวนผู้บริจาคอวัยวะ หลายเท่าตัว แสดงถึงสภาพปัญหาการขาดแคลน อวัยวะในประเทศไทย ซึ่งแนวโน้มปัญหาอาจจะ สูงขึ้นเนื่องจาก ปัจจุบันมีผู้ป่วยที่มีอวัยวะสำคัญ ล้มเหลวในระยะสุดท้ายใน ประเทศไทยเพิ่มขึ้น ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีโอกาสเข้าถึงบริการทาง การแพทย์ มากขึ้นจากการพัฒนาระบบสถิติค่า รักษา พยาบาลให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายการรักษาในการ ผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะด้วย จึงมีจำนวนผู้ลงทะเบียน รอปลูกถ่าย อวัยวะเพิ่มขึ้นทุกปี ศูนย์รับบริจาค อวัยวะสภาการขาดไตไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลงาน รับบริจาคอวัยวะ ได้ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์เผยแพร่ความรู้ให้แก่ บุคคลในกลุ่ม ต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของการ บริจาค อวัยวะอย่างถูกต้อง จากรายงานผลการสำรวจของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เรื่องความคิดเห็นของ ประชาชน เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ พ.ศ. 2547 พบว่าสัดส่วนของ ประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความรู้เกี่ยวกับการ บริจาคอวัยวะน้อยกว่าภาค อื่นๆ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย กับการบริจาค อวัยวะ แต่ไม่คิดที่จะบริจาคอวัยวะของตนเอง จาก การทบทวนรายงานวิจัยหลังจากปี พ.ศ. 2547 ยัง ไม่พบ การสำรวจระดับความรู้เกี่ยวกับการบริจาค อวัยวะ และ พฤติกรรมการตัดสินใจบริจาคอวัยวะ ของประชาชนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ แต่จาก

ข้อมูลรายงานประจำปี 2558 ของสภากาชาดไทย พบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ถึง 2558 โรงพยาบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้บริจาค อวัยวะมากที่สุด จำนวน 466 ราย หรือ ร้อยละ 58 ของผู้บริจาคทั้งหมด จำนวน 801 ราย จากโรงพยาบาลในภาคต่างๆ ของประเทศไทย จำนวน 82 แห่ง จึงเป็นที่น่าสนใจ อย่างยิ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การรณรงค์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ เป็นช่องทางที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ซึ่งในปัจจุบันมีวิธีการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมมากมายหลายรูปแบบ การรณรงค์ผ่านสื่อ ในรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อทางโทรทัศน์สื่อภาพยนตร์โฆษณา รณรงค์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะสามารถช่วยให้การเข้าถึงสะดวกมีการเข้าถึงบ่อย (นภดล ทองมัน 2541; อนงค์ ผ่องศรี 2547; พรพรรณ ชมงาม 2552) และการสื่อสาร กับบุคลากรทางการแพทย์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ การชักชวนให้บริจาคอวัยวะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การตัดสินใจบริจาคอวัยวะ (พรพรรณ ชมงาม 2552) สภาพการณ์ปัจจุบัน การเข้าถึงสื่อเกี่ยวกับการรณรงค์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย สิ่งสำคัญคือทำอย่างไร จึงจะสามารถทำให้บุคคลได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีทัศนคติในทางบวก มีความตระหนัก เห็นความสำคัญ เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ส่วนปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงพยาบาลสังกัด กระทรวงสาธารณสุข อันดับหนึ่งคือ นโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่องของทั้งระดับกระทรวงและระดับโรงพยาบาล อันดับที่สอง คือการกำหนดโครงสร้างการทำงานภายใน โรงพยาบาลให้เป็นงานประจำที่มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ อันดับสาม คือการมอบหมายงานแก่แพทย์เฉพาะทางและ พยาบาลประสานงานการปลูกถ่ายอวัยวะ ปัจจัยด้านสังคมที่มีความสำคัญในลำดับต้นๆ เช่นกัน คือ วัฒนธรรมและความเชื่อในสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของญาติผู้ที่มี ภาวะสมองตายในช่วงเวลาที่จำกัด

และการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการ บริจาคอวัยวะจากผู้ที่มีภาวะสมองตายที่สำคัญ คือ ทัศนคติ ของบุคลากรในโรงพยาบาลที่มีท่าทีไม่เห็นด้วยกับระบบ บริจาคอวัยวะจากผู้ที่มีภาวะสมองตาย ส่วนปัจจัยด้านภาคี เครือข่าย ควรเพิ่มความร่วมมือในการทำงานให้มากขึ้น (ดวงตา อ่อนสุวรรณ และคณะ 2558) ปัจจัยและเหตุผล ข้างต้นอาจส่งผลต่อการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ รวมถึงการได้มาซึ่งอวัยวะที่จะนำไปผ่าตัดปลูกถ่าย ให้กับผู้ป่วยด้วย กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายพัฒนาระบบการ ปลูกถ่ายอวัยวะในทุกเขตสุขภาพ และเขตสุขภาพที่ 10 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร จังหวัดมุกดาหาร มีโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ เป็นโรงพยาบาลศูนย์ที่มีศักยภาพในการดำเนินงานรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะ และยังเป็นเป็นสาขาของศูนย์ รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทยอีกแห่งหนึ่งด้วย จากการดำเนินงานของโรงพยาบาลศูนย์ พบว่ามียอดผู้บริจาคอวัยวะ ให้กับสภากาชาดไทยจำนวน 34, 32, 31 และ 40 รายต่อปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึง 2558 ตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในลำดับต้นๆ ของประเทศ (รายงานประจำปี 2558 ศูนย์รับบริจาค อวัยวะสภากาชาดไทย) ทางโรงพยาบาลได้มีการจัดอบรม พัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ผู้ทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับบริจาคและการปลูกถ่ายอวัยวะ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับการรณรงค์การบริจาคอวัยวะเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคลากรและประชาชนที่มาใช้บริการภายในโรงพยาบาล เนื่องจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องช่วยสนับสนุนให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะ (จุฑามาส ปิ่นมงคล 2547; ศรันยา กิจพานิชย์ และคณะ 2554) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ของบุคลากรในโรงพยาบาลระดับทั่วไปประจำจังหวัด ได้แก่

โรงพยาบาลศรีสะเกษ โรงพยาบาลยโสธร และ
โรงพยาบาลอำนาจเจริญ เนื่องจากบุคลากรที่
ทำงานในโรงพยาบาล เป็นกลุ่มสำคัญที่จะช่วย
ผลักดันให้เกิดการสนับสนุน และพัฒนางานใน
ระดับองค์กร ตอบสนองต่อนโยบายระดับประเทศ
ได้ การดำเนินงานรณรงค์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ
การบริจาคอวัยวะ เป็นงานที่ต้องอาศัยผู้มีความ
เชี่ยวชาญเฉพาะจาก ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ
สภากาชาดไทย หากมีการร่วมมือช่วยเหลือกัน
ในหลายภาคส่วนอาจทำให้งานบริจาคอวัยวะ
ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา
ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ ทักษะ และความเชื่อ
เกี่ยวกับการ บริจาคอวัยวะของบุคลากรใน
โรงพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา
(Descriptive research) คำนวณหาขนาดกลุ่ม
ตัวอย่างจากสถิติจำนวนบุคลากรในรอบปีที่ผ่านมา
ทั้งหมด 3 โรงพยาบาล ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จาก
วิธีการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973, อ้าง
ถึงในบุญใจ ศรีสถิตยธรรมากร 2547) ประชากร
ทั้งหมด 1,500 คน กำหนด ความคลาดเคลื่อนที่
ระดับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน สุ่ม
ตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random
Sampling) ตามหน่วยงานภายในของโรงพยาบาล
แต่ละแห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน มกราคม
ถึงเดือนมีนาคม 2559 2)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวบรวมข้อมูล
โดยใช้ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวน
วรรณกรรม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่า
ความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และ
มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือ จากการวิเคราะห์ค่า
ความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์

แอลฟาของครอนบาค $\alpha = 0.88$ แบบสอบถาม มี
ทั้งหมด 5 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม ข้อมูลส่วน
บุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ การรับทราบ
จากสื่อเรื่องการบริจาคอวัยวะ รูปแบบของสื่อ

ตอนที่ 2 เป็น แบบสอบถาม วัดด้าน
ความรู้เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมีตัวเลือก 3
คำตอบ มีข้อที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว เนื้อหา
ครอบคลุมเกี่ยวกับความหมาย หลักเกณฑ์การ
บริจาค อวัยวะและการดำเนินการเกี่ยวกับการ
บริจาคอวัยวะกำหนดระดับคะแนน 3 ระดับ ได้แก่
มาก ปานกลาง น้อย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านทัศนคติ
เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ท
กำหนดตัวเลือกตอบ 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับในข้อ
คำถามเชิงบวก และในข้อคำถามเชิงลบ มีการ
กำหนดตัวเลือกตอบเช่นเดียวกันแต่ให้คะแนนจาก
1-5

ตอนที่ 4 แบบสอบถามด้านความเชื่อ
เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะเป็นมาตรวัดแบบลิเคิร์ท
กำหนดตัวเลือกตอบ 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่าง
ยิ่ง มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ และในข้อ
คำถามเชิงลบได้มีการกำหนดตัวเลือก ตอบ
เช่นเดียวกัน แต่ให้คะแนนจาก 1-5

ตอนที่ 5 แบบสอบถามความรู้สึกรู้สึกมีส่วน
เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับ การบริจาคอวัยวะของ
ตัวผู้ตอบ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการส่ง
หนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั้ง
3 แห่ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดส่งแบบสอบถาม
ด้วยตนเอง โดยมีแบบชี้แจงขั้นตอนการเข้าร่วม
โครงการวิจัยสิทธิการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
แบบยินยอมเข้าร่วม โครงการวิจัย ซึ่งผู้เข้าร่วม
โครงการวิจัยสามารถถอนตัวจากโครงการได้

ตลอดเวลา เมื่อรู้สึกไม่สะดวกในการให้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงพยาบาล 3 แห่ง ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม 2559 4)

4) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 81) อายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 41.1) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 99.1) อาชีพรับราชการ (ร้อยละ 66.1) เคยได้รับทราบเกี่ยวกับเรื่องโรคอ้วน (ร้อยละ 89.6) จากสื่อประเภทโทรทัศน์ละครสั้น ภาพยนตร์ มากที่สุด (ร้อยละ 66.1) ส่วนใหญ่ระบุว่าความรู้เกี่ยวกับการโรคอ้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง (ร้อยละ 84.5) เนื่องจากช่วยเพิ่มพูน ความรู้ให้กับตนเอง และถ่ายทอดให้กับคนรอบข้างรับฟังได้ (ร้อยละ 75.9)

2. ความรู้ ทักษะ และความเชื่อเกี่ยวกับการ โรคอ้วน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมของ ความรู้เกี่ยวกับการโรคอ้วนอยู่ในระดับปานกลาง (4.45) มีทัศนคติในทางบวกเกี่ยวกับการโรคอ้วน โดยทัศนคติเฉลี่ยภาพรวมเห็นด้วยกับการโรคอ้วน (3.93) เท่ากับระดับความเชื่อเฉลี่ยรวม (3.94)

ด้านความรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทราบเกี่ยวกับการแสดงความจำนงค์โรคอ้วน สามารถกระทำไว้ล่วงหน้า ขณะยังมีชีวิตได้ เนื่องจากการแสดงเจตนา ยังไม่มีผลต่อการโรคอ้วน (ร้อยละ 93.0) รองลงมาคือ ผู้ที่สามารถโรคอ้วนเพื่อนำไปปลูกถ่ายได้ ต้องผ่านการวินิจฉัยโดย แพทย์ว่าอยู่ในภาวะสมองตาย (ร้อยละ 85.8) สำหรับความรู้ ที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้แสดงความจำนงค์โรคอ้วนต้องคุณสมบัติตามเกณฑ์ด้านอายุไม่เกิน 60 ปี (ร้อยละ 13.0)

ด้านทัศนคติ พบว่า มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการ การโรคอ้วนคือการเสียสละเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ มีระดับความคิดเห็น 4.66, 4.61 ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นระดับปานกลาง คือ การโรคอ้วนเป็นการเสียสละของหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้น มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย เท่ากับ 2.84

ด้านความเชื่อ พบว่า มีระดับความเชื่อสูงที่สุดคือ อ้วนจากการโรคอ้วน สามารถช่วยต่อชีวิตผู้ป่วยคนอื่นได้ รองลงมา คือ การโรคอ้วนเป็นการสร้างความดีให้กับผู้โรคอ้วนหลังจากเสียชีวิต โดยมีระดับความเชื่อเฉลี่ยเท่ากับ 4.58, 4.33 ตามลำดับ และความเชื่อเกี่ยวกับอ้วนของผู้โรคอ้วนเป็นเสมือนตัวแทนผู้เสียชีวิตว่ายังอยู่บนโลกใบนี้ มีระดับความเชื่อปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และความเชื่อ พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเชื่อ ($r = .279$) และทัศนคติ ($r = .235$) ความเชื่อมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติ ($r = .607$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$)

อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ระหว่าง 31-40 ปี ประกอบอาชีพรับราชการ เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโรงพยาบาล มาแล้วระยะหนึ่ง ทำให้มีประสบการณ์การรับทราบเรื่อง เกี่ยวกับการโรคอ้วนและเห็นความสำคัญของความรู้เกี่ยวกับการโรคอ้วนว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเอง เนื่องจากช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง สามารถถ่ายทอดให้คนรอบข้างรับฟังได้ สอดคล้องกับการศึกษาของพรพรรณ ชมงาม (2552) พบว่าการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจโรคอ้วนของประชาชน และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการ

ปฏิบัติงาน โดยตรงเพราะบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์ มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการปลูกถ่ายอวัยวะ ของกระทรวงสาธารณสุข โดยรูปแบบของสื่อที่มีผลต่อการรับทราบเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะมากที่สุด คือ โทรทัศน์ ละครสั้น ภาพยนตร์ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา (นาคด ทองมัน 2541; อนงค์ ผ่องศรี 2547; พรพรรณ ชมงาม 2552) เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มเป้าหมาย และประชาชนทั่วไปให้ความนิยมมากที่สุด นอกจากนี้สื่อโปสเตอร์ เอกสารแผ่นพับก็เป็นสื่อที่ช่วยให้ทราบเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะได้เป็นอย่างดี เพราะสื่อโปสเตอร์มีภาพที่สวยงามดึงดูดความสนใจได้ มีเนื้อหาข้อความให้อ่านได้ความรู้ ความเข้าใจ โดยเฉพาะสื่อโปสเตอร์ของศูนย์รับบริจาค อวัยวะสภากาชาดไทย ที่ได้จัดทำภาพบุคคลสำคัญทางศาสนา และวงการบันเทิงที่ประชาชนรู้จัก สามารถช่วยดึงดูดความสนใจได้ มีข้อความเชิญชวน และข้อมูลหน่วยงานสำหรับการติดต่อเพิ่มเติม ซึ่งสื่อเหล่านี้มีแนวโน้ม ในการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมสนับสนุนการบริจาค อวัยวะได้เป็น อย่างดี (นาคด ทองมัน 2541; พรพรรณ ชมงาม 2552; Lorena & Cristina 2015) นอกจากนี้การ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ สามารถทำได้โดยการจัดประชุมอบรม ซึ่งศูนย์รับบริจาค อวัยวะสภากาชาดไทย ได้มีการจัดอบรมให้กับแพทย์ พยาบาล มาโดยตลอด จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรให้สามารถนำความรู้ถ่ายทอดสู่ประชาชนอย่างถูกต้อง เกิดทัศนคติที่ดีในการบริจาคอวัยวะ ส่วนความเชื่อเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการบริจาค อวัยวะอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นความเชื่อทางบวกต่อการ บริจาคอวัยวะ โดยเชื่อว่าการบริจาคอวัยวะสามารถช่วยต่อ ชีวิตผู้อื่นได้ และเป็นการสร้างชีวิตให้กับผู้บริจาคหลังจากเสียชีวิต เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

ซึ่งพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทย ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อเกี่ยวกับการ ทำบุญกุศล คนไทยเชื่อว่าการทำบุญกุศล นั้นเป็นกรรมดี หากสร้างสมไว้ จะส่งผลถึงอนาคตทั้งชาติ นี้และชาติหน้า (มาลินี วงษ์สิทธิ์ 2535) ศาสนามีความสำคัญต่อระบบ ความเชื่อและการปฏิบัติของคน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม (Johnson 1970, อ้างถึงใน วรภัทร์ สังข์น้อย 2541) พระคุณเจ้าพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ในการเรียบเรียงบทสัมภาษณ์ ในหนังสือ พระพุทธศาสนากับการบริจาคอวัยวะว่าการบริจาค อวัยวะ เพื่อประโยชน์แก่ ผู้อื่น ตามหลักพุทธศาสนาเป็นคุณธรรม สำคัญ และเป็นบุญมาก หลักสำคัญอีกประการ คือ “มหาบริจาค” คือการบริจาคใหญ่ ซึ่งพระโพธิสัตว์ต้องปฏิบัติ 5 ประการ คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคราชสมบัติ บริจาคอวัยวะและนัยน์ตา บริจาคตัวเองหรือบริจาคชีวิต และบริจาคบุตรภรรยา ดังนั้น พุทธศาสนาจึงมีส่วนช่วย ชัดเจนจิตใจ และมีผลต่อความเชื่อที่ดีของบุคคลต่อเรื่อง การบริจาคอวัยวะ หากมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะในรูปแบบของสื่อต่างๆ โดยสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจตามหลักศาสนา อาจเป็น ช่องทางที่ช่วยให้บุคคลมีความเชื่อต่อการบริจาคอวัยวะที่ดีมากขึ้น ส่งผลต่อการดำเนินงานการบริจาคและปลูกถ่าย อวัยวะเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ 1) ด้านการวิจัย ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถ นำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากรในกลุ่มประชากรทั้ง 3 จังหวัดได้ ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมความตั้งใจในการเป็นผู้แสดง ความจำนงบริจาคอวัยวะเพิ่มเติม ในกลุ่มประชาชนทั่วไป 2) ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี ความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะใน ภาพรวมอยู่ในระดับ

ปานกลาง จึงควรมีแนวทาง หรือพัฒนาสื่อ
ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะเพื่อ
เสริมสร้าง ความรู้ ทักษะ และความเชื่อของบ
คลากรในโรงพยาบาล 3) ความสัมพันธ์ของความ
รู้ ทักษะ และความ เชื่อเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ
ของบุคลากรในโรงพยาบาล มีความสัมพันธ์กันใน
ทางบวก จึงควรมีการสนับสนุนให้ บุคลากรเห็น
ความสำคัญเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ สร้าง
ทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
การบริจาคอวัยวะ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และขอขอบพระคุณ
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีสะเกษ ผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลยโสธร ผู้อำนวยการโรงพยาบาล
อำนาจเจริญเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการอนุเคราะห์ให้
ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ขอขอบคุณ บุคลากรใน
โรงพยาบาลทั้ง 3 แห่งที่ให้ความร่วมมือและให้
ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาส ปิ่นมณฑล. (2547). **ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่อการบริจาคอวัยวะของผู้ที่มาบริจาคโลหิต ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงตา อ่อนสุวรรณ, สกานต์ บุณนาค, สุกิจ ทักษะสุนทรพงศ์, วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ และ เพลินพิศ กาญจนบุรณ์. (2558). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริจาคอวัยวะจากผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 24,4: 779-792.
- นาคด ทองมัน. (2541). **การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์และการเปิดรับสื่อที่มีต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่อ เรื่องการบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไออินเตอร์มีเดีย.
- พรพรรณ ชมงาม. (2552). **ปัจจัยทางการสื่อสารที่มีต่อการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาลินี วงศ์สิทธิ์. (2535). **ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรภัทร์ สังข์น้อย. (2541). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริจาคอวัยวะของญาติผู้เสียชีวิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์. (2542). **พระพุทธศาสนากับการบริจาคอวัยวะ**. กรุงเทพฯ: ศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย.
- วิศิษฐ์ ฐิตวัฒน์ และยุติ อรรถจารุสิทธิ์. (2548). **คนไทยคิดเห็นอย่างไรกับการบริจาคอวัยวะ**. ค้นคว้าเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2556, จาก [http:// www.organdonation.org](http://www.organdonation.org).
- ศรinya กิจพาณิชย์, ชัญญุชญา ปิ่นมณฑล, พันธชนก วิถีธรรมศักดิ์, ศุภวรรณ สร้อยสนธิ์ และสกุลรัตน์ ปราบจะบก. (2554). "ความรู้และทัศนคติ ของนักเรียนพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะ ", *เวชสารแพทย์ทหารบก*. 64,4: 181-190.
- ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย. (2556). **คู่มือการดูแลผู้บริจาคอวัยวะที่มีภาวะสมองตายและประสานงานการปลูกถ่ายอวัยวะ**. ค้นคว้า เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559, จาก [http:// www.organdonation.org](http://www.organdonation.org).
- ศูนย์รับบริจาค อวัยวะ สภากาชาดไทย. (2558). **รายงานประจำปี 2558 ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย**. ค้นคว้าเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2559, จาก [http:// www.organdonation.org](http://www.organdonation.org).
- สุพรรณภรณ์ กิจบรรจงเลิศ, วงจันทร์ เพชรพิเชฐเชียร และลัดดา กิจรุ่งโรจน์. (2557). " การให้คุณค่าและความเชื่อของครอบครัวมุสลิมเกี่ยวกับการ บริจาคอวัยวะ : การศึกษาเบื้องต้น", *วารสารการพยาบาล*. 29,1: 122-133.
- สวัชร รัตนมณีโชติ. (2536). **ความรู้และเจตคติของพยาบาลต่อการบริจาคอวัยวะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2547). **รายงานผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ พ.ศ. 2547**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- อนงค์ ผ่องศรี. (2547). **การเปิดรับข่าวสาร ทักษะ และการตัดสินใจ ของผู้บริจาคอวัยวะให้ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Arriola, K. R. J., Robinson, D. H., Perryman, J. P., & Thompson, N. (2008). " Understanding the relationship between knowledge and African Americans' donation decision-making ", *Patient education and counseling*, 70(2): 242-250.
- Çetin, G., Turgut, M., & Kaçar, H. (2014). "High school students' knowledge and attitudes of organ donation and organ Transplantation", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116: 2813-2818.

- Chung, C. K., Ng, C. W., Li, J. Y., Sum, K. C., Man, A. H., Chan, S. P. & Lee, P. P. (2008). "Attitudes, knowledge, and actions with regard to organ donation among Hong Kong medical students," *Hong Kong Med J.* 14(4): 278-85.
- Collins, T. J. (2005). "Organ and tissue donation: a survey of nurse's knowledge and educational needs in an adult ITU," *Intensive and critical care nursing*, 21(4): 226-233.
- Lorena, T., Cristina, G. (2015). Attitude, Preceptions and Determinant factors in organ donation. [ISSN; 2067-5941]. *Social Research Reports*, 27: 67-76.
- Najafizadeh, K., Shiemorteza, M., Jamali, M., Ghorbani, F., Hamidinia, S., Assan, S., & Moghani-Lankarani, M. (2009, September). Attitudes of medical students about brain death and organ donation. In *Transplantation proceedings*. 41, 7: 2707-2710). Elsevier.

